

3. ЦДНТА України, ф. Р-2, к. 3-4, оп. 1, од. зб. 14, арк. 23. Звіт «ЮжНИИ»: «Новые типы высокопроизводительных ручных инструментов». 1948 р.
4. ЦДНТА України, ф. Р-2, к. 3-4, оп. 1, од. зб. 14, арк. 25. Звіт «ЮжНИИ»: «Новые типы высокопроизводительных ручных инструментов». 1948 р.
5. ЦДНТА України, ф. Р-2, к. 3-4, оп. 1, од. зб. 43, 108 арк.
6. ЦДНТА України, ф. Р-2, к. 3-4, оп. 1, од. зб. 43, арк. 26. Звіт про науково-дослідну роботу «ЮжНИИ»: Исследование по созданию новых типов вибрационных насосов для перекачки строительных растворов». 1952 р.
7. ЦДНТА України, ф. Р-2, к. 3-4, оп. 1, од. зб. 62, 59 арк.
8. ЦДНТА України, ф. Р-2, к. 3-4, оп. 1, од. зб. 97, арк. 47. Звіт «ЮжНИИ»: «Автоматизация управления башенным краном БКСМ-5-5А». 1957 р.
9. ЦДНТА України, ф. Р-2, к. 3-4, оп. 1, од. зб. 109, арк. 33. Звіт «ЮжНИИ»: «Исследование прочности, трещиноустойчивости и жесткости сборных и предварительно-напряженных железобетонных конструкций из обычного и активизированного бетона и оказание технической помощи строительным и проектным организациям по внедрению в строительство новых эффективных видов сборных и предварительно-напряженных железобетонных конструкций» 1957 р.
10. ЦДНТА України, ф. Р-208, к. 3-69, оп. 2, од. зб. 17, арк. 43. Звіт Київської філії «ВНДІмонтажспецбуду»: «Совершенствование технологии монтажа технологических трубопроводов». 1969 р.
11. ЦДНТА України, ф. Р-208, к. 3-69, оп. 2, од. зб. 30, арк. 17. Звіт Київської філії «ВНДІмонтажспецбуду»: «Совершенствование технологии и механизации монтажных работ». 1970 р.

Попович В.В.

студент,

Науковий керівник: Журавльов Д.В.

кандидат історичних наук, доцент,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ПРИЧИНИ ПОРАЗКИ ПРАВОФЛАНГОВИХ ДИВІЗІЙ 6-Ї АРМІЇ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО ФРОНТУ НА БАЛАКЛІЙСЬКОМУ НАПРЯМКУ В СІЧНІ 1942 РОКУ

Барвінківсько-Лозівська наступальна операція розпочалась 18 січня 1942 року. В рамках цього наступу перед Червоною Армією ставились амбітні завдання. За 15-17 днів операції червоноармійці мали звільнити Харків, Дніпропетровськ і оточити 1-шу танкову армію Вермахту в районі Донбасу. В наступі брали участь частини Південного та Південно-Західного фронтів. 6-та армія Південно-Західного фронту мала розбити німецькі дивізії в районі Балаклії та Ізюму. Перед нею ставились завдання прорвати фронт та створити умови для введення в дію 6-го кавалерійського корпусу. В подальшому 6-та армія мала просуватись на південний захід від Харкова і цим маневром допомогти 38-ій армії оволодіти містом [1, с. 1].

В літературі дана тема згадується і в мемуарах, і в наукових працях. Однак традиційно їй приділяють набагато менше уваги, ніж скажімо, подіям весни 1942-го, чи 1943-го років. Загалом Барвінківсько-Лозівська операція згадується в них в контексті інших наступів (зокрема травневого), в якості передумов. Тож

можна констатувати, що на сучасному етапі операція залишається дослідженою слабо.

В ході наступу перед дивізіями 6-ї армії були поставлені тактичні завдання різної складності. 393-тя, 270-та та 411-та дивізії мали проривати відносно слабку оборонну лінію, тоді як 337-ма і 253-тя дивізії отримали завдання захопити німецький вузол спротиву – Балаклію, яка була підготована до кругової оборони проти переважаючих сил противника [1, с. 5]. Через брак ресурсів частини не були укомплектовані людьми та технікою на достатньому рівні. На правому фланзі 337-ма дивізія мала штатну чисельність особового складу – більше 11 тисяч чоловік, і була найсильнішим піхотним з'єднанням 6-ї армії. Однак цю перевагу повністю нівелювала 253-тя стрілецька дивізія, що наступала праворуч від 337-ї дивізії. Особовий склад частини нараховував лиш трохи більше 6 тисяч чоловік. Німецька 44-та піхотна дивізія, що тримала фронт під Балаклією, за даними радянської розвідки нараховувала до 8 тисяч чоловік [1, с. 2]. Притаманною для всієї 6-ї армії проблемою була низька насиченість її артилерією, особливо калібром більше 150 мм. 337-ма та 253-тя дивізії мали на двох лише 45 гармат та 175 мінометів, що явно недостатньо для прориву заздалегідь підготовленої оборони [2, с. 218]. Окрім того, напередодні наступу в 6-ій армії мала місце нестача артилерійських снарядів калібром 76 та 122 мм. За різними даними німці мали від 150 до 200 гармат та мінометів різних калібрів [1, с. 2]. Незадовільною була укомплектованість танкових бригад технікою. 7-ма і 13-та танкові бригади мали відповідно 41 і 36 танків [3, с. 1]. Негативно впливав на оснащення танкових бригад палим та боєприпасами неоднорідний склад бригад. Різні за вагою та тактичним значенням машини не тільки створювали навантаження на інтендантську службу, але і заважали бригаді діяти як єдине ціле. Вермахт під Балаклією мав лише одну танкову роту зі складу 4-ї танкової дивізії [4, с. 187]. Таким чином, вже напередодні операції радянські війська мали суттєву чисельну перевагу над Вермахтом, однак ця перевага була недостатньою для штурму заздалегідь підготованих опорних пунктів.

Німецька оборона в цьому секторі фронту спиралась на вузли спротиву – надійно укріплені міста та села. Підходи до вузлів спротиву мінувались, прострілювались артилерією, в самих населених пунктах створювались замасковані позиції для піхоти та техніки [5, с. 232]. Подібна оборонна стратегія дозволяла відмовитись від суцільної лінії фронту в умовах нестачі людських ресурсів. Перед початком операції 17 січня Червоної Армії вдалося захопити важливу переправу південніше Балаклії через р. Сверхський Дінець та панівні висоти довкола неї. Це дало змогу оперативно перекинути на правий берег річки танки та артилерію і нанести потужний удар по флангах 44-ї і 298-ї піхотних дивізій Вермахту, що і забезпечило успіх радянської 411-ї стрілецької дивізії. Однак східніше міста кількісно слабка 253-тя стрілецька дивізія застрягла під опорними пунктами в селах Борщівка та Морозівка. Не змогла переломити хід бою на користь Червоної Армії і 13-та танкова бригада, задіяна з резерву армії. Труднощі з просуванням відчувала і 337-ма дивізія, яка окрім того понесла значні втрати, та все ж, треба визнати, досягла помітніших успіхів, ніж її сусід справа [6, с. 9-15]. Через те, що південніше Балаклії німецька оборона припинила своє існування, Ф. Зіберт, командир 44-ї дивізії Вермахту вирішив провести тактичний відступ, і таким

чином вивільнити боєздатні підрозділи для оборони міста [4, с. 185]. 21 січня 337-ма і 253-тя стрілецькі дивізії РСЧА отримали завдання за підтримки 7-ї і 13-ї танкових бригад ударами з півдня та сходу взяти Балаклію. Протягом 22-24 січня за місто розгорнулись запеклі бої, які коштували Червоній Армії багатьох матеріальних та людських втрат, але так званім «кавалерійським наскоком» взяти Балаклію не вдалось. Провалились також і спроби взяти село Вербівка і замкнути кільце оточення довкола міста. Розуміючи безперспективність лобових атак на «наріжний камінь» німецької оборони, командарм 6-ї армії А. Н. Городнянський наказав обом дивізіям спробувати оточити місто, охопивши його ширшим маневром, однак останні резерви давно було кинуте у бій, і сил для цього було вже недостатньо [6, с. 15-18].

Незважаючи на те, що в цілому радянські війська звільнили багато насалених пунктів, справжнім тріумфом Вермахту стало збереження за собою «польових фортець» на флангах виступу – Слов'янська та Балаклії. Німецькі війська в цій битві проявили в повній мірі свою майстерність «жонгливання резервами» та вміння створювати перевагу там, де це необхідно, буквально з повітря. Зокрема, в обороні Балаклії брали участь окремі частини 44-ї, 297-ї, 298-ї та 68-ї піхотних дивізій, окремі роти зі складу 4-ї танкової дивізії, та інші підрозділи, перекинуті до міста з менш значущих ділянок фронту та об'єднані під командуванням Ф. Зібберта [4, с. 186]. Радянські війська на завершальному етапі операції втратили чисельну перевагу над своїм супротивником. В боях за Балаклію дві боєздатні стрілецькі дивізії та дві танкові бригади понесли серйозні втрати і змушені були перейти до оборони.

Також існували деякі системні недоліки в штатно-організаційній структурі Червоної Армії. Зокрема, в постанові ГКО від 23.08.41 було заборонено формування великих танкових і механізованих з'єднань [7, с. 1]. Танкові бригади були нездатні діяти самостійно і виконувати завдання в ворожих тилах у відриві від піхотних частин та тилових баз. Вкрай низькою залишалась мобільність артилерійських частин, внаслідок чого артилерія відставала від передових підрозділів і не могла ефективно підтримувати їх вогнем. Взаємодія різних родів військ зокрема піхоти з танками, авіацією та артилерією була налагоджена погано. Слабким місцем Червоної Армії лишалась логістика – наступаючі частини постійно відчували нестачу пального та боєприпасів [8, с. 1-37]. Ситуація дещо покращилась тільки тоді, коли СРСР почав масово отримувати техніку по ленд-лізу, що позитивно позначилось на механізації частин армії.

Окремо слід відзначити вплив погодних умов на хід операції. Друга половина січня 1942 року видалась вкрай холодною, морози досягали $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$. Сніговий покрив подекуди перевищував один метр, часті хуртовини обмежували видимість. Складні погодні умови сковували маневр бойових підрозділів, легкі танки взагалі не могли рухатись по бездоріжжю, застрягали обози, не літала авіація. Наступаючі частини зазнавали значних втрат хворими та обмороженими [9, с. 116].

Таким чином, поразка правифлангових дивізій 6-ї армії під Балаклією в січні 1942 року обумовлена цілою низкою чинників, серед яких можна виокремити: 1) недостатню кількісну перевагу над супротивником (передусім, в артилерії); 2) надійна система укріплень 44-ї піхотної дивізії вермахту на

балаклійському напрямку; 3) тактичні прорахунки радянського командування під час проведення операції. 4) здобуття німецькими військами кількісної переваги на конкретних напрямках; 5) системні прорахунки в структурі Червоної Армії; 6) суворі погодні умови. В подальшому тактичний успіх Вермахту під Балаклією та Слов'янськом перетвориться в стратегічну перевагу, яка вже в травні дасть змогу німецьким військам взяти реванш за поразки зими 1942 року.

Список використаних джерел:

1. План операции 6 А ЮЗФ на период с 12 по 1.1942 г. URL: <https://pamyat-naroda.ru/documents/view/?id=134086110> (дата звернення: 22.11.2016). – 25 с.
2. Исаев А. В. Краткий курс истории ВОВ. Наступление маршала Шапошникова. – М.: Эксмо, 2005. – 384 с.
3. Карточка учета численного и боевого состава 6 армии на 15.01.1942. URL: <https://pamyat-naroda.ru/documents/view/?id=114790616> (дата звернення: 25.10.2016).
4. Schimak Anton, Friedrich Dettmer, Karl Lamprecht Die 44. Infanterie Division. Tagebuch der Hoch- und Deutschmeister. Wien: Austria Press, 1969. – 384 s.
5. Гречко А. А. Годы войны. – М.: Воениздат, 1976. – 574 с.
6. Журнал боевых действий 6-й армии Юго-Западно фронта за январь 1942 года. URL: <https://pamyat-naroda.ru/documents/view/?id=150401670> (дата звернення: 25.10.2016). – 44 с.
7. Постановление № ГКО-570сс от 23.08.41. О танковых частях. URL: http://tankfront.ru/ussr/doc/gko/gko_0570ss.html (дата звернення: 25.10.16).
8. Доклад о наступательной операции 6 А ЮЗФ 18-28 января 1942 г. URL: <https://pamyat-naroda.ru/documents/view/?id=136682272> (дата звернення: 25.10.1016). – 45 с.
9. Лозовенко А. З. Политбойцы-ставропольцы. Ставрополь: Ставропольское книжное издательство, 1982. – 160 с.

Хіля А.В.

здобувач,

Вінницький державний педагогічний університет

імені М.М. Коцюбинського;

провідний спеціаліст відділу

методичного забезпечення соціальної роботи,

Вінницький обласний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

АРТ-ТЕРАПІЯ – ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Аналіз наукового доробку вітчизняних науковців дозволив побачити, що науково-дослідні роботи наших сучасників присвячені впливові художньо-творчої діяльності, психокорекційного та психотерапевтичного потенціалу мистецтва на гармонійний розвиток дитини. Окремо варто зазначити, що досить часто наукові пошуки українських дослідників, що стосуються організації практичної художньо-творчої діяльності переростають у формат арт-терапевтичного процесу та використовуються під час роботи з дітьми з функціональними обмеженнями.